

NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁNÍ

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU SPOLEČNOSTÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKOU
v období 1948-49

III.

NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁNÍ

Přednesl
ve schůzi společnosti dne 29. listopadu 1948
Dr Ing. JAROSLAV HABR

V PRAZE 1949

Nákladem České společnosti národně hospodářské
Tiskem knihtiskárny „Prometheus“ v nár. správě, Praha VIII
V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče, Praha-Příkopy 24

Foto — kino — optika

OBCH. VEDOUCÍ FY KUFFNER

JAROSLAV SKLENÁŘ

KARLOVY VARY — MLYNSKÁ — TELEFON 4327

V. LIMBERG

VÝROBA ARMATUR

VODOVODY — PLYNOVODY

O. - SLEZ. OSTRAVA

NÁRODNÍ SPRÁVA FY **NĚMEC VOJTA**

parní pekárna KONEČNÝ JOS. NÁR. SPR.

OSTRAVA I, HLAVNÍ TŘÍDA ČÍS. 64

KAREL HRUŠA

VÝROBA CUKROVINEK

MORAVSKÁ OSTRAVA - ŠKROUPOVA 3

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU SPOLEČNOSTÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKOU
v období 1948-49

III.

NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁNÍ

Přednáška
ve schůzi společnosti dne 29. listopadu 1948
Dr Ing. JAROSLAV HABR

V PRAZE 1949

Nákladem České společnosti národně hospodářské
Tiskem knihtiskárny „Prometheus“ v národní správě, Praha VIII
V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče, Praha-Příkopy 24

F 1624

1374/49

ZF 273

ÚVOD.

Národní rozpočtování je nejmladším oborem sociální ekonomie. Stojí dnes v popředí pozornosti jak národohospodářské teorie tak i praxe, a to bez ohledu na hospodářsko politické systémy. Přes tento zájem je však dosud literatura o tomto předmětu celkem chudá. Platí-li to o literatuře světové, platí to tím spíše o literatuře naší. Obdobná situace je i pokud jde o praktické zkušenosti. V tomto ohledu je naše pokulhávání za cizinou ještě nápadnější. Teprve v poslední době se počíná u nás pracovat v tomto oboru theoreticky i prakticky intensivněji.

Není náhodou, že znalci národního rozpočtování přicházejí vesměs z řad propagátorů národního důchodu a jeho používání jakožto účinné pomůcky v hospodářské politice. Národní rozpočtování tciž neznamená nic jiného než *další rozvinutí method sloužících ke globálnímu zachycení hospodářských procesů a jejich výsledků*. Tento vývoj je zcela v souladu s tendencemi, které se projevují v současné ekonomice. Výrazem těchto tendencí je především přesun důrazu z *mikroekonomiky* na *makroekonomiku*. Místo parciálních analys se klade důraz na analysy globální a konstrukce globálních modelů a schemat. Tak položila theorie dobré základy pro praktické sestavování národního důchodu, synthetických bilancí, národních rozpočtů. Se strany praxe se zase stala mocným podnětem k rozvoji a prohlubování těchto method potřeba dokonale ústředně ovládat národní hospodářství a řešit jeho vrcholné problémy, a to jak v době války tak i ve stadiu poválečné rekonverze. Nezávisle na tom tu ovšem ještě silně působí plánované hospodářství svými požadavky na zachycení důležitých hospodářských agregátů, jejichž znalost je nevyhnutelná k správnému stanovení plánovaných cílů.

Není sporu o tom, že ekonomika — jako vždy — zůstává pozadu ve svém vývoji za vědami exaktními. Zatím co fysik je již výborně obeznámen se strukturou své molekul a atomu, za což vděčí především tomu, že má k disposici zázračně dokonalé měřící prostředky, je národohospodářova znalost souborů, jimiž ope-

ruje, celkem nedostatečná. Statistika je mu sice výborným pomocníkem, ale také ta má co dohánět. Stane-li se mu ekonometrika něčím jako elektronový mikroskop fysikovi, to teprve poznáme.*)

To, že národní rozpočtování je nejmladší obor discipliny, která sama se pokládá za nejmladší z věd, má pochopitelně své důsledky. Národní rozpočtování je obor dosud nepropracovaný, s temnými místy a nevyřešenými problémy. Tato okolnost se nezbytně musí odrážet na jakémkoli pojednání o tomto předmětu. Obtíže se týkají nejen četných detailů, nýbrž není dosud jasno ani v některých otázkách základních, a to jak na západě tak i na východě. Narázíme tu dosud na nesrovnalosti a neúplnosti v terminologii, na neujasněnosti v pojmech, na nedokonalosti v návrzích a řešeních. Proto ani toto pojednání nemůže mít povahu definitivních tvrzení a nemůže podat obraz tak uspokojující, jak by tomu jinak mělo být, kdyby šlo o obor, který již má svou tradici. Úkolem bude proto spíše přispět k povšechné orientaci. Osvětlit podstatu národního rozpočtování, jeho účel, systematiku a užití; dotknout se historie a theoretického podkladu, jakož i situace v cizině, a to jak v Sovětském svazu tak na západě, pokusit se vypořádat se s některými nevyřešenými problémy; stanovit meze národního rozpočtování; kriticky celkově je zhodnotit, a to se zvláštěm zřetelem k plánovanému hospodářství, a odhadnout směr pravděpodobného vývoje tohoto oboru.

1. PODSTATA NÁRODNÍHO ROZPOČTOVÁNÍ.

K tomu, abychom si mohli učinit opravdu dokonalý obraz o určitém národním hospodářství a zejména pak k tomu, aby chom je mohli záměrně formovat směrem k určitému cíli, je zapotřebí znát toto hospodářství kvalitativně i kvantitativně. Pokud jde o stránku kvalitativní, napomáhá tu národohospodářská teorie: jednak poznat strukturu hospodářství, a to konstrukcemi schemat i modelů, které zobrazují hospodářský koloběh a ukazují cesty, jimiž proudí statky, služby a peníze, jednak poznat, jak se tato struktura mění, tedy dynamiku hospodářství, a to studiem vzájemných vztahů hospodářských veličin. Je samozřejmé, že

*) Zatím se zdá, že v západních zemích si slibují od ekonomiky až přehnaně mnoho. Naproti tomu postoj sovětských odborníků je celkem skeptický (viz na př. diskusi v Ekonomickém institutu Akademie nauk v SSSR v březnu až květnu 1940 na thema „Nedostatky theoretické práce v oblasti statistiky a opatření k jejímu zlepšení“).